

Т. М. Шульженко, Я. Л. Діденко

ХРИСТИЯНСЬКІ МОТИВИ В УКРАЇНСЬКИХ ЗАМОВНИХ ТРАДИЦІЯХ СЕРЕДНЬОЇ НАДДНІПРЯНИЩИНИ (за матеріалами польових досліджень)

Стаття присвячена аналізу семантики замовних текстів, в яких головними діючими особами виступають представники християнського пантеону: Господь, Ісус Христос, Богоматір, Святі та ін. Замовляння записані на території Середньої Наддніпрянищини, зокрема в селах Стецівка, Вітове, Ташилик та м. Чигирин Черкаського р-ну, а також у с. Крутьки Золотоніського р-ну Черкаської області. Структура замовних формул вміщує дуже цікаву суміш різночасових компонентів. У записаних авторами замовляннях яскраво проглядається нашарування християнських вірувань на язичницькі, коли давні язичницькі символи виступають поряд із християнськими. Оскільки замовний текст не просто витвір народної поезії, а скоріше засіб, що дозволяє досягти бажаного, його використання не втратило своєї актуальності.

Ключові слова: замовляння, християнські вірування, семантика магічних текстів, язичницькі символи.

Вирізняючись специфікою текстової організації, поетикою, магічною функцією та прагматикою, замовляння займають особливе і своєрідне місце серед інших фольклорних жанрів. Своїм змістом вони відтворюють сакральний досвід та світогляд народу. На історії замовлянь відобразилась одна із найцінніших особливостей людського розуму, саме та, яка рухає людство шляхом прогресу в усіх сферах буття [1]. В замовних текстах звикли бачити прояви людської наївності, однак, рушійними силами в історії формування змов було постійне прагнення відшукати причину того чи іншого явища та пояснити незрозуміле, саме тому структура замовних формул вміщує дуже цікаву суміш різночасових компонентів: священну лексику сфери язичницької міфології; найменування реалій християнської релігії; магічні слова, що забезпечують незрозумілість тексту для непосвячених.

На початку ХХ ст. істориками, фольклористами та етнографами було зібрано значну кількість матеріалів, що стосуються замовних традицій. Тоді ж було поставлено декілька важливих запитань, відповіді на які закумулювали б місце і роль замовлянь у фольклорі. Дискусії розгорілися з приводу походження текстів. Так, О. Афанасьєв вбачав в них залишки давніх язичницьких молитов і заклинань: «... в епоху християнську ці найдавніші звернення замінюються підставками Спасителя, Богородиці та різних угодників...» [2]. На думку М. Буслаєва, «...безліч прикмет, заклинь, замовлянь та інших забобонних звичаїв та переказів і досі живуть

серед простого народу, засвідчуючи нам, що та поетична основа, з якої виникли ці розрізнені елементи одного загального для них цілого, була не власне язичницька, але й зовсім не християнська, а якась невиразна, фантастична стихія, в якій з іменами і предметами християнського світу поєдналося щось інше, більш звучне з міфологічним поглядом народного епосу» [3, с. 547]. Погоджуємося з думкою М. Новикової: «Жодна релігія не виникає раптом, із нічого. Ніхто і ніколи не міг би зрозуміти (а вже й поготів – узяти близько до серця) нове релігійне вчення, аби воно не промовляло якоюсь збагненою (нехай і новою, а точніше оновленою) символічною мовою» [4, с. 292]. Будучи сумішшю язичницьких і християнських уявлень, замовляння відносяться до області «двовір'я». Християнські елементи в магічних текстах дають дуже багато цінного для з'ясування самої ситуації «зустрічі» двох світів. Ця зустріч відбувається у глибинах свідомості, в надрах найсокровеннішого душевного життя, передаючись з покоління в покоління, з роду в рід, тому в утвореному релігійному двовір'ї важко вгадати, де закінчується язичництво і починається християнство.

Метою цієї роботи є спроба розглянути семантику замовних текстів, в яких головними діючими особами виступають представники християнського пантеону: Господь, Ісус Христос, Богоматір, Святі та ін. Замовляння записані на території Середньої Наддніпряни, зокрема в селах Стецівка, Вітове, Ташлик та в м. Чигирин Черкаського р-ну Черкаської обл. та в с. Крутьки Золотоніського р-ну Черкаської обл.

Діючі особи в замовляннях виступають у ролі турботливих помічників, захисників та рятівників. Назвавши ім'я сакрального заступника, виголошувач змови проявляє всю його могутність, адже власні імена, включені в текст, служать найважливішим знаряддям впливу на сили магічного світу і мобілізації їх на допомогу суб'єкту замовно-заклинального акту. Значна роль особистих імен в замовних формулах обумовлена тим, що вони розуміються в міфологічній свідомості як частина цілого, тісно пов'язана з ним, що повністю його репрезентує, або й тотожна йому [5]. Для первісного мислення зв'язок між ім'ям і особою або предметом, який воно означає, є реальними матеріально відчутними узами, настільки тісними, що через ім'я можна нанести шкоду людині так само як через частини її тіла (нігті, волосся та ін. – прим. авторів). Такі уявлення були надзвичайно поширені в різних традиційних культурах, зокрема, і в християнстві. Так і сьогодні побутує думка, що відьма ніколи не називає своє справжнє ім'я, яке їй було дано під час таїнства Хрещення [Записано від Шульженка А. П., 1983 р. н., жителя м. Чигирин Черкаського р-ну Черкаської обл.]. Православні християни також вірять: якщо дитину похрестити під іншим, «таємним» ім'ям, то її ніколи не зможуть зурочити або навести порчу. Якщо на момент таїнства Хрещення дитина вже носить не традиційне для регіону, не православне ім'я, то священник обов'язково запропонує хрестити дитину під ім'ям, співзвучним з реальним, або того

Святого, чий день пам'яті припадає близько до дати хрещення або народження [Записано від Орлової В. Г. 1947 р. н., уродженки с. Іванівка, жительки с. Стецівка Черкаського р-ну Черкаської обл.]. Введені в текст замовляння власні імена Бога, Ісуса Христа, Святих, небесних стихій та давніх дохристиянських божеств дають змогу виголошувачу повністю контролювати їхню силу та могутність, адже замовний текст хоч і схожий ззовні на молитовне звернення, все ж по своїй структурі і при правильному проведенні ритуального дійства повинен гарантувати успіх, що є пережитком давніх уявлень про світи тутешній і потойбічний та взаємини між ними.

У записаних нами замовляннях яскраво проглядається нашарування християнських вірувань на язичницькі, коли давні язичницькі символи виступають поряд із християнськими. Так, Бог – як верховна надприродна істота, основний об'єкт поклоніння, творець всього живого і Всесвіту у замовляннях стоїть поряд із Сонцем та Місяцем:

«Господи Боже, повстрічай мене!
Сонце в мене між очима,
Місяць між плечима.
Приверни до мене людей з соколиними очима,
З материним серцем.
Мене мати породила, зорею обгородила.
Я всім світом обіллюсь,
Вас нікого не боюсь!»
[записано від Павленка В. В., 1994 р. н., жителя с. Ташлик
Черкаського р-ну Черкаської обл.]

Мотив огороження місяцем / зорями відноситься до дохристиянських уявлень, коли людина розглядала себе як частину великого неосяжного «цілого» (Всесвіту – *прим. авторів*) і використовувала його сили у власних цілях. На думку А. І. Темченка, у слов'янському культурному просторі мотив огороження пояснюється тим, що тіло людини сприймалося як аналог світового комплексу – «*universōrum mundōrum complexus*», створеного «за образом і подобою Божою». В такому разі кожна частина Всесвіту зіставлялася з важливими тілесними субстанціями, сюди ж відноситься порівняння гір / рік із кістками / кровоносними судинами [6, с. 503].

Вищі і найбільш сакральні фігури християнства, такі як Господь та Ісус Христос, відносяться до універсальних помічників, які можуть уберегти, захистити, зцілити, допомогти в полюванні, однак їх імена не зустрічаються в текстах для пошуку скарбів, викликання дощу та захисту оселі [5]. Аби захистити, зцілити та уберегти себе та власний будинок, православні християни найчастіше звертаються за допомогою до Богоматері. Божа Матір – один із найпоширеніших образів народної культури та один із найпоширеніших і часто згадуваних персонажів у замовних текстах. Для слов'янського православ'я – це, перш за все, «мати», заступниця

й жалібниця, рятівниця душ живих та мертвих. Відповідно, їй приписуються функції захисту та зцілення. Українські замовляння змальовують тип Богородиці як господині величезного світового дому, яка проходить по всіх закутках і засіках, повсюдно дає лад і стежить за добробутом: «Це майже та сама «добра жона», яка всюди вміє навести лад, чи то йдеться про господарські справи, чи про родинні відносини, чи про відносини людини з космосом чи про здоров'я» [4, с. 295].:

«Божа Мати, стань серед хати.
Закрий вікна й двері.
Не пускай нікого до постелі»
[записано від Орленко С. В., 1980 р. н., жительки м. Чигирин
Черкаського р-ну Черкаської обл.]

***

«Присвятая Богородиця Марія
Ішла під новим мостом,
Підпиралася срібним тростом,
Несла в руці правій золоті ключі.
Їй на зустріч ішов Ісус Христос,
І питає: «Куди ти ідеш, Присвятая Богородице.
Я іду з священою молитвою до раби Божої (ім'я)...
Пошептати, помолити, помагати,
На поміч стати викотом...»
[записи Щепак О. В. (1918–1999), жительки с. Крутьки
Золотоніського р-ну Черкаської обл.]

Предмети, які оточують християнських персонажів, теж мають язичницьку символіку: ціпок, яким підпирається Божа Мати – це посох або жезл, предметний символ жрецького або царського сану [4, с. 298]. У записаному тексті він срібний, що символізує захист від нечистої сили; окрім того, срібло з давніх давен асоціюється з Місяцем та місячними божествами [7, с. 242]. Золото – вічносяючий метал, майже у всіх древніх культурах пов'язаний із Сонцем. Золоті ключі, які тримає Богородиця, символізують найвищий ступінь духовного розвитку, сакральні знання, небесне світло та досконалість. Міст у тексті створює ситуацію переходу в нову форму існування, яку можна свідомо контролювати лише за умови дотримання точно установлених обрядів [7, с. 99; с. 172]. Сюжетотвірним мотивом у цьому замовлянні виступає шлях, дорога – як реалізація ідеї виходу з простору «людського» і наближення до граничної, перехідної точки в світ «чужий». Подорож святого порівнюється з течією ріки, алегоричного образу вселенського життя, адже безперервність руху води, її фізичні властивості, спонукають до виведення хворого зі стану нерухомості як ключової ознаки хвороби [7, с. 415].

На відміну від «універсальних» помічників, чиї імена можна зустріти в замовляннях різної спрямованості, у більшості представників

християнського пантеону своя безпосередня функція. Так, для захисту свого будинку жителі Чигиринщини у замовних текстах звертаються до Апостола Петра та Святого Василя:

«Отче наш»
«Святий Петре й Василю,
Святи вікна й оселю»
(промовляючи, перехрестити всі вікна в хаті)
[записано від Сібякіної Г. Я., 1968 р. н., уродженки с. Вітове,
жительки с. Стецівка Черкаського р-ну Черкаської обл.]

Для традиційного суспільства житло – не тільки матеріальний об'єкт, а й один із ключових символів культури. З поняттям «будинок» в тій чи іншій мірі були співвіднесені всі найважливіші категорії картини світу [8, с. 3]. Це певний мікрокосмос, у замкненому просторі якого проходить родинне життя. З появою дому як такою символічна опозиція ззовні / всередині замінилася на опозицію ззовні / вдома. Вікна – «очі» хати, що освітлюють житло, зв'язуючи замкнутий внутрішній простір з безмежжям зовнішнього світу, то ж захистивши «очі» будинку, людина оберігає дім і тих, хто в ньому, від усього лихого [8, с. 10].

Відтоді, як у людини з'явилося житло, простір поза його межами почав розглядатися за іншою упорядкованою системою, а дім у світовому просторі постав найбільш організованою його частиною, де людина стала почуватися в абсолютній безпеці. Відповідно виникла потреба захисту поза межами дому, що проявилася в замовних формулах:

«Іду я між люди.
Нічого мені не буде.
Спаситель попереду,
Богоматір позаду.
Що буде Богоматері, те й мені,
[записано від Орленко С. В...].

***

«Я в дорогу іду,
Трьох Ангелів за собою веду.
Одного попереду пущу,
З другим всі проблеми рішу,
З третім ворога розіб'ю.
Амінь»
[записано від Сібякіної Г. Я...].

Універсальним Святим, культ якого дуже популярний у східнослов'янських церквах, зокрема в Україні, є Миколай Чудотворець або Святий Миколай. В народній уяві він здатен зцілити людину і тварину від будь-якої хвороби, захистити від «порчі» та злого ока, йому моляться про допомогу при найрізноманітніших потребах [5]:

«Ніколай угодник,
Скорой помічник,
Прийди на помоч (ім'я)»
[Записи Щепак О. В...].

Шанованими в народі Святими є Харлампій та Власій. В українській традиції їм приписується опіка над домашніми тваринами. Священномученик Харлампій особливо шанується як цілитель від депресії та різних душевних захворювань. Також йому моляться про збереження від раптової смерті і за врожай плодів земних [5]. Святий Власій зцілює людей і тварин від усіляких недугів, серед них «порча» «зурочення», «трясовиця» [5]. В замовному тексті, вживаному на Золотоніщині, Харлампій та Власій допомагають відшіптувати «уроки» – зурочення:

Отченаш
«Господи поможи,
Харлампій та Власій,
Поможіть мені від уроків шептать...»
[Записи Щепак О. В...].

Для захисту від гніву, впадіння в гріх та від недобрих людей, українці читають «молитву» Царю Давиду:

«Пом'яни Господи царя Давида
І всю кротость його.
І святими того (його) молитвами
Помогі і нам, Господі»
[Записано від Варченко Р. К., 1958 р. н., уродженки с. Івківці,
жительки м. Чигирин Черкаського р-ну Черкаської обл.].

По допомогу до нього звертаються також перед важливими справами, коли йдуть до суду, до керівництва, під час різноманітних сварок. Цар Давид у християнстві асоціюється з мудрістю та покорою, як і його син – цар Соломон. Однак, згідно зі Старим Заповітом, на початку свого царювання він не проявляв таких якостей. Не зважаючи на християнські заповіді, мав кілька дружин, і ніяк не хотів відмовлятися від своїх примх доти, поки не скоїв страшний гріх, який описаний у молитві «Святому Давиду» [9]. Одного разу цар побачив дружину воїна Урії, яка купалася у своєму саду, і велів привести її до себе. Скоївши з нею перелюб, Давид наказав відправити її чоловіка в похід проти ворогів і там вбити [10]. Цар часто падав жертвою своєї чуттєвості, але й умів щиро каятися у гріхах, у розпачі каяття досягав вершин духовного піднесення, що проявлялося в його «псалмах» – неперевершених зразках релігійної поезії, що християнами шануються як взірць віри та молитви [11]. Записаний нами замовний текст або молитва утворився на основі 131 псалма із «Книги Псалмів»:

«Помяни, Господи, Давида
И всю кротость его,
Яко клятєся Господеви,
Обещая Богу Иаковлю...» [12].

Нетрадиційне походження в традиційній культурі приписується сновидінням, адже просторово-часові трансформації, що відбуваються під час сну, так само як і інші сюжети чи образи, не залежать від волі людини [6, с. 480]. Існує ціла низка заборон, які регламентують час та умови для безпечного сну, серед яких: заборона засинати до заходу сонця (за А. І. Темченком – «закривання небесного ока» – *прим. авторів*) та «запечаткування» місця для сну. Уявні образи, що розглядаються уві сні, сприймаються як видіння душі, яка мандрує – залишає тіло вночі і повертається вранці. Вважається, якщо тіло змінить своє місце положення, душа не зможе в нього повернутися, що синхронне з уявленням, як знешкодити відьму – якщо тіло сплячої відьми перевернути головою туди, де були ноги, її душа буде літати довкола, але не зможе втрапити в тіло [13]. Оскільки душа мандрує, то умовно, уві сні людина покидає межі свого будинку, отже повинна захистити себе (в даному випадку свою душу – *прим. авторів*), перебуваючи за межами безпечного простору:

«Божа Мати в головах,
Ангели в ногах.
Ангели, хранителі,
Храніть мою душу
З вечора до півночі,
З півночі до світанку,
А од світанку
До самого кінця мого віку»
[записано від Орленко С. В...].

На «бездушне» тіло можуть нападати демони, аби вселитися в нього. У зв'язку з цим, важливим є спати в міру, і перед сном читати молитву, яка створює довкола людини «захисне поле»:

«Ангели в ногах.
Божа Мати в головах.
Ісус Христос по боках»
[записано від Шульженка А. П., 1983 р. н., жителя м Чигирин
Черкаського р-ну Черкаської обл.].

Отже, тіло і душа людини під час сну є беззахисними, саме тому місце нічного відпочинку ретельно охороняється за допомогою обрядово-захисних дій, серед яких діє заборона спати біля дзеркала, головою обов'язково треба лягати до сходу сонця, не можна лежати ногами до Образів, а також до дверей, не можна спати, коли на тебе світить місяць та ін. [записано від Шульженка А. П...].

Серед замовлянь, що виголошуються перед сном, на особливу увагу заслуговує мотив «Сон Богородиці», в якому центральний сюжет Євангеліє – розп'яття і воскресіння Христа – переказується як віщий сон, який бачить

Богородиця, а періодичне його повторення захищає від різноманітних небезпек [6, с. 492]:

«Пресвятая Діва Марія,
 Ти спиш і не спиш.
 Твого сина розіп'яли на хресті.
 Тече кров із ребра в саму річку Ордань.
 Там стояло два брати, Петро і Павло.
 То не сон батюшка, а чистая правда.
 Хто цю правду перепише на білій бумазі
 І буде читати і вдень, і вночі,
 Того Господарь буде спасати.
 Пресвятії київські браття,
 Помоліться за наші грішні душі.
 І на багатоліття і благополуччя в нашій долі,
 В полях, огнях, клітях.
 Пресвятого Духа. Амінь.»
 [Записано від Орленко С. В...].

Важливою ознакою сюжету «Сон Богородиці» є те, що межа між сном і дійсністю нівелюється: «Пресвятая Діва Марія, ти спиш і не спиш», розп'яття супроводжується тортурами: «Тече кров із ребра в саму річку Ордань», що співвідноситься із стародавніми звичаями жертвоприношення. Наприкінці замовляння до покійника приходять посланці з «цього світу» Петро і Павло, які мають переказати віщий сон людям, знання якого передбачає легке життя, захист «в полях, огнях, клітях». Петро і Павло в подібних замовних формулах співвідносяться з фігурою знахаря / цілителя, здатного уві сні спілкуватися з прашурами і переказувати їхню волю / знання людям [7, с. 494-495].

За допомогою аналізу записаних нами замовних текстів вкотре стає зрозумілим, що основною відмінністю людини «індустріального» типу від архаїчного є те, що людина «індустріальна» перестала відчувати себе частиною Всесвіту, вічного колообігу всього живого. Архаїчні, традиційні суспільства знали і практикували своєрідні засоби для збереження зв'язку буденного з сакральним, фізичного з духовним, минушого з вічним. Кожне слово в замовлянні, чи то лікувального чи будь-якого іншого спрямування, виконувало свою смислову функцію, забезпечуючи ритуал органічного, сакрального існування Всесвіту.

Оскільки замовний текст не просто витвір народної поезії, а скоріше засіб, що дозволяє досягти бажаного, його використання не втратило своєї актуальності. Чи не кожна людина і в наш час може згадати кілька молитов на «різну потребу». Вони зберігаються в нашій підсвідомості і виринають звідти, як тільки у людини виникає необхідність допомоги Вищих, сакральних сил.

Список використаних джерел

1. Познанский Н. Ф. Заговоры: опыт исследования и развития заговорных формул. URL: https://royallib.com/author/poznanskiy_n.html
2. Афанасьев А. Н. Поэтическое воззрение славян на природу: Опыт сравнительного изучения славянских преданий и верований в связи с мифическими сказаниями других родственных народов. Т. 1. URL: <http://www.rodnovery.ru>
3. Буслаев Ф. И. Русский быт и культура / сост. и отв. ред. О. А. Платонов; предисл. В. О. Гусаковой. Москва: Ин-т рус. цивилизации, 2015. 1008 с.
4. Москаленко М. С. Українські замовляння / авт. передм. М. О. Новикова. Київ: Дніпро, 1993. 309 с.
5. Юдин А. В. Ономастикон русских заговоров. Имена собственные в русском магическом фольклоре. Москва: МНФ, 1997. 319 с. URL: <https://kzref.org/yudin-a-v-onomastikon-russkih-zagovorov-imena-sobstvennie-v-ru.htm>
6. Темченко А. І. Традиційні замовляння: семантичні трансформації та обрядові парадигми. Черкаси: Інтроліга ТОР, 2014. 572 с.
7. Бидерманн Г. Энциклопедия символов. Москва: Республика, 1996. 335 с.
8. Байбурин А. К. Жилище в обрядах и представлениях восточных славян. Ленинград: Наука, 1983. 188 с.
9. Православный портал. Молитва царю Давиду. URL: <https://omolitvah.ru/molitvy/molitva-tsaryu-davidu/>
10. Каган-Тарковская М. Д., Тарковский Р. Б. Сказание о царе Давиде. URL: <https://www.marquette.edu/maq-om/davidtrans.html>
11. Онацький Є. Українська мала енциклопедія. Буенос-Айрес: Чампіон, 1958. URL: http://encyclopedia.kiev.ua/vy-daniya/files/use/first_book/part3.pdf
12. Псалтирь. 131. URL: <https://avidreaders.ru/download/psaltir1.html?f=pdf>
13. Корчма: Відьма в українській демонології. URL: <https://uageek.space/korchma-vidma-1/#gs.9rk1w0>

References

1. Poznansky N. F. Spells: the experience of research and development of spell formulas. URL: https://royallib.com/author/poznanskiy_n.html
2. Afanasyev A. N. Poetic view of the Slavs on nature: The experience of comparative study of Slavic traditions and beliefs in connection with mythical legends of other related peoples. Vol. 1. URL: <http://www.rodnovery.ru>
3. Buslaev F. I. Russian life and culture / O. A. Platonov (comp. and resp. ed.); V. O. Gusakova (foreword). Moscow: In-t rus. tsivilizatsii, 2015. 1008 p.
4. Moskalenko M. S. Ukrainian spells / M. O. Novikov (foreword). Kyiv: Dnipro, 1993. 309 p.
5. Yudin A. V. Onomasticon of Russian spells. Proper names in Russian magical folklore. Moscow: MNF, 1997. 319 p. URL: <https://kzref.org/yudin-a-v-onomastikon-russkih-zagovorov-imena-sobstvennie-v-ru.htm>
6. Temchenko A. I. Traditional spells: semantic transformations and ritual paradigms. Cherkasy: Introliga TOR, 2014. 572 p.
7. Biedermann G. Encyclopedia of symbols. Moscow: Respublika, 1996. 335 p.

8. Baiburin A. K. Dwelling in the rites and ideas of the Eastern Slavs. Leningrad: Nauka, 1983. 188 p.
9. Orthodox portal. Prayer to King David. URL: <https://omolitvah.ru/molitvy/molitva-tsaryu-davidu/>
10. Kagan-Tarkovskaya M. D., Tarkovsky R. B. The legend of King David. URL: <https://www.marquette.edu/maq-om/davidtrans.html>
11. Onatsky E. Ukrainian small encyclopedia. Buenos Aires: Champion, 1958. URL: http://encyclopedia.kiev.ua/vy-daniya/files/use/first_book/part3.pdf
12. Psalter. The Song, 131. URL: <https://avidreaders.ru/download/psaltir1.html?f=pdf>
13. Inn: The witch in Ukrainian demonology. URL: <https://uageek.space/korchma-vidma-1/#gs.9rk1w0>

Tetiana Shulzhenko, Yanina Didenko

Christian motives in Ukrainian magical traditions of the middle Dnieper region (based on field research materials)

The article is devoted to the analysis of the semantics of magical texts, in which the main characters are representatives of the Christian pantheon: the Lord, Jesus Christ, the Mother of God, Saints, etc. Spells are recorded in the Middle Dnieper region, in particular in the villages of Stetsivka, Vitove, Tashlyk and the city of Chyhyryn, Cherkasy region, as well as in the village Krutky, Zolotonosha district, Cherkasy region. The structure of magical formulas contains a very interesting mixture of different time components. The spells written by the authors clearly show the layering of Christian beliefs on pagan ones, when ancient pagan symbols appear alongside Christian ones. Since magical text is not just a work of folk poetry, but rather a means of achieving the desired, its use has not lost its relevance.

Keywords: *spells, Christian beliefs, semantics of magical texts, pagan symbols.*